

Переклад з російської

Н. Забіли

Був якось мельник. Жив собі та й вмер,  
і трьом синам нічого не залишив,  
окрім осла, млина й кота, — та й все!  
От старший син узяв собі той млин,  
середній брат забрав собі осла,  
а меншому дістався тільки кіт.  
Засумував, забідкався юнак:  
— Брати мої, — він каже, — вдвох з'єднавшись,  
собі на хліб зуміють заробити.  
А що ж мені? Кота спекти та з'їсти  
і потім з хутра вичинити комір,  
а далі що робити? Чим прожити? —  
Так міркував він вголос, зажурившись,  
а кіт лежав на припічку та слухав  
і раптом каже: — Не сумуй даремно!  
Ти справ мені лиш чоботи й торбину,  
щоб міг ходити я на полювання,  
тоді й побачиш, чи така нікчемна  
та частка спадщини, що ти одержав! —  
Хазяїн, хоч котові й не повірив,  
та все ж згадав, що кіт і справді спритний:  
мишей та пацюків він добре нищив,  
ще й хитрощі вигадував всілякі —  
з  
то мертвим скинеться, сторч головою  
повисне десь, то в борошно вбереться,  
сховається в димар, чи під діжею  
лежить, скрутившись кільчиком. Тому-то  
він слів кота не пропустив повз вуха.  
І справді: тільки-но він дав котові  
добрячу торбу й чоботи великі,  
кіт торбу почепив собі на шию  
та й рушив полювать в таку місцину,

де, як він знав, кролів було багато.  
У торбу всипав потерухи з сіна,  
поклав на землю, ліг неначе мертвий  
і став терпляче ждати, щоб якесь  
ще недосвідчене в житті крольчатко  
прибігло скуштувати потерухи.  
І він недовго ждав. Ось появився  
якийсь дурненький довговухий кролик,  
понюхав торбу, носиком поторгав  
і вліз всередину... А кіт швиденько  
смикнув за шворку й, торбу затягнувши,  
розправився в одну хвилину з гостем!  
Радий з своєї здобичі, мисливець  
пішов до королівського палацу  
і попросив про себе сповістити.  
Король звелів ввести кота в покої.  
Кіт увійшов, низенько уклонився  
та й каже так: — Всеволодний государю,  
я вам кроля приніс від свого пана  
маркіза Карабаса (так назвав він  
свого хазяїна)! Пошану щирю  
мій пан вам переказує уклінно  
і просить вас прийняти цей дарунок!  
— Скажи маркізові, — король відмовив,  
що подарункові я дуже радий,  
і передай йому мою подяку! —  
Кіт уклонився і пішов додому,  
і поки йшов він через той палац,  
всі перед ним вставали й тисли лапу,  
б  
всміхаючись привітно, адже він  
був прийнятий ласкаво королем,  
який, напевно, про державні справи  
з ним довго вів розмову наодинці!..  
А кіт такий був чемний, що навкруг

всі дивувалися й гадали, що провів  
він все життя в найкращім товаристві.  
Ось трохи згодом знов пішов на влови  
кмітливий кіт. Засів в густому житі  
із торбою своєю й там впіймав  
на цей вже раз двох жирних перепілок,  
і їх негайно він до короля,  
як і кроля, поніс у подарунок —  
все від свого маркіза Карабаса.  
Охочий був король до перепілок,  
і знов звелів ввести кота в хороми  
і, перепілок власноручно взявши,  
він наказав маркізу Карабасу  
подякувати щиро. Так наш кіт  
ще тижнів три-чотири королеві  
від імені маркіза Карабаса  
усе носив кролів та перепілок.  
От якось він дізнався, що король  
зібрався на прогулянку з дочкою  
(а ця дочка його була красуня  
така, що й світ ще кращої не бачив),  
і що вони поїдуть аж до річки.  
Дізнавшись про все це, хитрий кіт  
враз до хазяїна прибіг і каже:  
— Якщо тепер послухаєш мене,  
то станеш і щасливий, і багатий.  
Але для цього треба, щоб ти зараз  
пішов купатись в річці. Я вже сам  
все далі так зроблю як слід. А ти  
сиди собі в воді та хлюпочися  
і не турбуйся ні про що! — Таку  
пораду виконать маркізу Карабасу  
було не важко. День був теплий. Він  
пішов охоче, до тієї річки,  
у воду вліз і в ній сидить по шию.

А вже й король з дочкою зовсім близько!  
Тут раптом кіт як закричить: — Рятуйте!!!  
Сюди, сюди! — Що сталося? — питає,  
під'їхавши, король. — Маркіза Карабаса  
пограбували й кинули у воду!!!  
Він потопає!!! — Вмить король наказ  
віддав своїм міністрам і вельможам—  
всі кинулись тягти з води маркіза.

м

А королеві кіт шепнув на вухо:  
— Хай буде, государю, вам відомо,  
що мій маркіз нещасний зовсім голий,  
бо злодії забрали всю одягу! —  
(А він одягу сам сховав в кущах.)  
Король негайно одному з міністрів  
.сказав, щоб той із себе одяг зняв  
і дав маркізові. Міністр пішов за кущ,  
роздягся там, і ось в його одязі  
маркіза кіт представив королю.  
Король ласкаво привітав маркіза,  
а через те, що той був з себе красень,  
не диво, що й красуні королівні  
сподобався він. Ще й мундир розкішний,  
хоча для нього трохи й зavelикий, —  
бо наш юнак був тонший за міністра! —  
все ж вигляд надавав йому чудовий.  
Коротше кажучи, маркіз усім  
припав до серця. Сісти разом з ними  
його в коляску запросив король.  
А хитрий кіт вперед побіг щодуху.  
Коли це бачить — косарі на луках  
збирають сіно. Кіт гукає їм:  
— Король проїде тут! І якщо ви  
не скажете, що ці зелені луки  
є власністю маркіза Карабаса,

то він усіх накаже порубати  
на дрізочки! — Аж ось король під'їхав  
і запитав: — Скажіть, кому належить  
ця сіножать? — Маркізу Карабасу! —  
всі разом закричали косарі,  
котом-хитрюгою налякані до краю.  
— Багаті луки маєте, маркізе! —  
король промовив, а маркіз вклонився  
і відповів: — Так, луки непогані!  
Тим часом кіт ще далі поспішив,  
і серед поля він женців побачив,  
які в снопи в'язали стигле жито.  
— Гей, люди добрі! Іде наш король!  
Він запитає вас: чиє це жито?  
І якщо ви не скажете йому,  
що це поля маркіза Карабаса,  
то він звелить усіх вас порубати  
на дрізочки! — Аж ось король під'їхав.  
— Кому належить поле це? — питає  
він тих женців. — Маркізу Карабасу! —  
женці йому відповіли з поклоном.  
Король промовив знов: — Маркізе, ви  
поля багаті маєте! — А той  
знов уклонився й відповів спокійно:  
— Так, непогані! — Кіт все далі біг  
і всіх зустрічних вчив, як королю  
відповідать. Був вражений король  
багатствами маркіза Карабаса!..  
І от нарешті до якогось замка  
прибіг наш кіт. Він знав, що в цих місцях  
жив Людоїд-чаклун. Про нього кіт  
багато чув. В одну хвилину він  
зметикував, що слід робить. Сміливо  
до замка увійшов і попросив,  
щоб Людоїд прийняв його ласкаво.

От Людоїд спитав: — Які діла вас, коте, привели до мене? — Кіт на це відповів так: — Шановний Людоїде, давно я чутку чув, немовби ви умієте за мить перекидатись, ким тільки схочете. Хотів би знати я, чи справді отаким чудесним хистом ви володієте? — Авжеж, звичайно так! Ось подивіться! — І чаклун зробився жахливим левом з гривою густою і з гострими зубами. Бідний кіт так налякався, що (хоч був в чоботях) одним стрибком під дахом опинився!.. А Людоїд зареготав і знову зробивсь людиною і попросив кота назад зійти. Спустився з даху кіт і каже: — Знати б я хотів, одначе, чи можете ви і в малу тваринку, хоча б у мишеня, перевернутись? — Звичайно, можу, — каже Людоїд, то хитрість невелика! — І одразу зробився він маленьким мишеням. А кіт того й хотів, він тільки — стриб! Схопив і з'їв одразу мишеня!.. Король тим часом і сюди доїхав, спинився і питає: — Чий це замок? — А кіт, з господарем так спритно покінчивши. чекав уже біля воріт уклінно і так казав: — Чи буде ваша ласка проїздом, государю, завітати в цей замок до маркіза Карабаса? — Як? — запитав король. — І замок цей також належить вам, маркізе? Я дивуюсь і дуже радий побувати в ньому! — І наказав король своїй колясці

під'їхати до ґанку. Вийшов сам,  
а королівні руку дав маркіз,  
і всі пішли по сходах у покої.  
Там у просторій галереї був  
накритий стіл і полудник готовий  
(бо Людоїд на учту запросив  
своїх знайомих; та вони, дізнавшись,  
що тут король, не зважились ввійти  
і подались додому). Ось до столу  
король пішов з дочкою та маркізом,  
і почали вони бенкетувати.  
Коли ж у королівській голові  
вино зашумувало, він і каже:  
— Чи не схотіли б ви, маркізе любий,  
щоб я за вас віддав свою дочку? —  
Маркіз, звичайно, згодився охоче,  
і в той же час весілля відгуляли.  
Кіт залишився при дворі. Зробився  
вельможею великим і на свята  
в чоботях оксамитових з'являвся.  
Він пацюків ловити зовсім кинув,  
а якщо і ловив, то лиш для того,  
щоб порозважитись і ту нудьгу,  
що обняла його на схилі віку,  
про дні минулі згадкою розвіять.